

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. Цветослав Христов

относно: на дисертационен труд **„Праисторическата пластика и нейните съвременни проекции в българската скулптура”**

на Дона Стелиянова Стоянова

докторант към Катедра „Скулптура” във

Факултет за Изящни Изкуства

при Национална художествена академия

Научен ръководител: проф. д-р. Димитър Зашев

1. **Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем.**

Дисертационният труд е актуален и оригинален защото е свързан с изследване на праисторическата пластика от българските земи и разглежда един основен и много важен проблем в българското пластично изкуство, българската скулптура и езикът на проформите но малко проучен от българското изкуствознание. Избраната тема е изключително интересна, защото е много съществена и актуална. Авторът гради своята теза върху модерното изкуство в Западна Европа и появата му преди повече от 100 години като установява, че паралелно с това се появяват и първите изкуствовед честите изследвания и публикации.

Обема на дисертационният труд се състои от увод, 3 глави, заключение, използвана литература и приложение. обем от 172 стр., списък на цитираната литература съдържащ около 540 заглавия от български и чуждестранни автори, приложение от 8 стр. и илюстративен материал.

Уводът е от 6 стр., в него докторант ката прави едно пояснение на термина „Праисторическа пластика” и дава яснота относно конкретиката на изследването. Тя очертава трите основни **цели:**

- Отношението към примитива в България в началото на XX век.

- Представя факторите обуславящи формирането на образната страна на пластичните изображения от периода на късната праистория по българските земи.

- Разглежда процеса на навлизане на елементи в произведения на художниците и осмисляне на художественото наследство по българските земи.

Във връзка с набеязаните цели тя намира необходимост и от решаването на следните **задачи**:

- Кратко запознаване с течението на примитивизъм в западноевропейския контекст.

- Открояване на идеи, отношение към примитива в България и Западна Европа в началото на XX век.

- Запознаване с праисторическата пластика от българските земи с акцент в/у символния и аспект.

- Анализ на културната ситуация, в която възниква интересът към праисторическата пластика в българската скулптура.

- Проследяване на аналозите м/у българската скулптура и праисторическата пластика.

Първа глава озаглавена **„Примитивът“** изследва „Срещата на примитива с модерното изкуство“. Тук Дона Стоянова внимателно проследява развитието на явлението „примитив“ в Европа и влиянието на пра формите от древните пластични традиции на Африка, Южна Америка и др. Формулирани са и основни тези чрез преживяванията на автори от началото на миналия век, изиграли огромна роля в развитието на модерното изкуство, като Пабло Пикасо, Константин Бранкузи, Хенри Мур и др.

Наред с изследване на явлението в Западна Европа и след „Срещата на примитива с модерното изкуство“, докторант ката обръща внимание на „Примитивът в българската традиция“, като обръща специално внимание на този процес в България. През първата половина на XX век този период според авторката е изключително плодотворен и ражда силни личности във всички сфери на живота. Тя спира вниманието си на две от тях – Иван Лазаров и Николай Райнов. Като преподаватели в художествената академия, според Дона те представляват мост м/у академичната традиция и актуалните художествени търсения на епохата.

Дона Стоянова търси и намира влиянието на праисторическата пластика върху съвременната българска скулптура, запознава се с праисторическата пластика по българските земи, разкрита по време на археологически разкопки, с изследванията и проучването им от най-известните български археолози и техните изводи на базата на културно-историческото развитие

на древните общества по нашите земи. Дона Стоянова по един убедителен начин конструира своите изследвания, изводи и заключения на базата на много събрани литературни и снимкови материали.

Тя констатира, че в България в резултат на конкретни исторически и политически ситуации това се случва много по-късно.

Втора глава е озаглавена - **„Пластика от българските земи”**, **Праисторическата пластика и съвременното изкуствознание**. За да ситуира праисторическата пластика в контекста на съвременното изкуствознание, Дона отделя внимание на промените, които претърпяват представите за изкуство през втората половина на ХХ век, многообразието от теоретични постановки за същността на изкуството.

1. Изкуството като антологична дисциплина.
2. Филогенетичен поглед върху изкуството.
3. Културата се разглежда като структура, съставена от елементи, които функционират според определени закони.

След това докторант ката прави разработка **„История на въпроса”**, изследва последователността на изследователите на праисторията по българските земи, Атанас Чилингиров, Рафаил Попов, Гаврил Кацаров, Васил Миков и др.

Трета глава е озаглавена: **„Българската скулптура и езикът на праформите”**. **Зараждане на интереса към праисторическите находки от страна на българските скулптори**. В тази глава Дона проследява предпоставки и автори работили в очертаната посока заедно с техните творби. Тук се спира върху политическите промени след 1944 година, които предопределят културното развитие на България през следващите 45 години. Не малко място докторант ката отделя на **влиянieto на праисторическата пластика върху българското изкуство**. Докторантката използва като аргументи биографии, мисли и разсъждения на няколко български художници от различни поколения, върху чието творчество тя открива влияние на праформите, чрез тях тя ни запознава с тяхното отношение към примитива и в частност към праисторическата антропоморфна форма, а това са Иван Нинов, Венко Колев, Цветко Колчев, Иванка Сокерова, Димитър Казаков, Иван Стоилов – Бункера, Валентин Старчев, Павел Койчев, Любомир Прахов, Емил Попов, Станислав Памукчиев, Стефан Лютаков, Галин Малакчиев и много други. Чрез изследването си стига до извода че **„...изкуството е фундаментална човешка дейност и съществува от зората на човечеството...”**. Тя прави оригиналното си заключение че **„...Древната пластика е призвана да изпълни своето изначално предназначение по отношение на съвременното изкуство - да „събере” завладения от силите на хаоса разпадащ се човек”**.

След като се запознах внимателно и обстойно с дисертацията на Дона Стелиянова Стоянова намирам, че е с научно – изследователски, събирателски и аналитичен потенциал, позволяващ ѝ да поднесе убедително своите изводи и заключения и има принос за специалност „Скулптура”. Като научно и приложно изследване разработката разкрива една нова страна, разглеждаща и въздействието на вътрешните и глобални процеси в художественото извайване на формите.

Затова разработването и предлагането на такъв дисертационен труд е не само актуален, но и полезен за науката, изкуството, както и за обучението на студентите в практиката на творческите процеси.

Убеден съм в качествата на Дона, като бъдещ успешен учен. Това ми дава основание да предложа на научния съвет да присъди образователна научна степен „доктор” на Дона Стелиянова Стоянова.

11.03.2013г.

доц. Цветослав Христов